MALTA

QORTI CIVILI
PRIM' AWLA
(GURISDIZZJONI KOSTITUZZJONALI)

ONOR. IMHALLEF
ANTHONY ELLUL

Seduta ta' l-24 ta' Jannar, 2014

Referenza Kostituzzjonali Numru. 4/2014

Micallef Insurance Agency Limited

Vs

Mario Bugeja u s-socjeta Bellusa Coporation Limited

Permezz ta’ digriet moghti fid-9 ta’ Jannar 2014 il-Qorti tal-Magistrati (Ghawdex) Gurisdizzjoni Inferjuri ghamlet riferenza fit-termini tal-Artikolu 46 tal-Kostituzzjoni u Artikolu 4 tal-Att dwar il-Konvenzjoni Ewropea (Kap. 319) u talbet lil din il-qorti sabiex tiddetermina jekk ‘il fatt li fl-atti jibqa’ affidavit ta’ xhud imressaq mill-attrici u li l-konvenuti m’humiex ser ikollhom il-possibilita’ li jressqu in kontro-ezami ghaliex miet fil-mori tal-kawza, jilledix id-dritt taghhom ghall-smiegh xieraq. Dan mehud in

konsiderazzjoni li l-konvenuti qeghdin isostnu li dik ix-xhieda hi mportanti ghall-eventwali decizjoni tal-kawza.

Permezz ta' nota prezentata fit-3 ta' Frar 2014, il-partijiet iddikjaraw li:-

"[….] qeghdin jirrimettu ruhhom ghall-atti. Jispjegaw illi l-kwistjoni li trid tigi determinata hija jekk fil-fatt li x-xhud miet qabel gie kontroezaminat jilledix id-dritt ta' smiegh xieraq jew le. Dan b'riferenza ghall-affidavit tal-mibki kollega Dottor Michael Grech.".

B'din in-nota l-qorti qeghda tifhem li m'ghandhomx x'izidu.

Il-fatti rilevanti huma s-segwenti:-

i. Fis-26 ta' Ottubru 1998 l-attrici pproponiet kawza kontra l-konvenuti ghall-hlas ta' Lm579.70, hlas ta' *premia* ta' assikurazzjoni li tallega li l-konvenuti rcevew bhala agenti tal-attrici.
ii. Wahda mill-eccezzjonijiet tal-konvenuti hi l-preskrizzjoni, ghalkemm ma semmewx il-provvediment tal-ligi li fuqu qeghdin jibbazaw din l-eccezzjoni.
iii. Fis-seduta tal-1 ta' Frar 2002 kien xehed il-konvenut, u gie ddikjarat li m'ghandux iktar provi dwar l-eccezzjoni tal-preskrizzjoni.
iv. Fis-seduti tal-11 ta' Ottubru 2002 u 28 ta' Marzu 2003 ma sar xejn. Kull darba l-kawza kienet qeghda tigi differita ghall-provi tal-attrici dwar l-eccezzjoni tal-preskrizzjoni.
v. Fis-seduta tal-14 ta' Ottubru 2003 il-kawza giet differita ghas-seduta tat-22 ta' April 2004 ghall-provi tal-atturi.
vi. Fil-21 ta' Jannar 2004 l-atturi pprezentaw l-affidavits. Id-difensur tal-konvenuti nghata kopja tal-istess tant li fin-nota hemm 'visto' u l-firma tieghu. Il-kawza thalliet ghas-seduta tat-22 ta' April 2004, ghall-provi kollha tal-atturi dwar il-preskrizzjoni.
vii. Fis-seduta tat-22 ta' April 2004 deheru d-difensuri tal-partijiet u l-kawza thalliet ghall-ahhar darba ghall-provi tal-konvenuti b'riferenza ghall-eccezzjoni tal-preskrizzjoni. Dan meta fis-seduta tal-1 ta' Frar 2002 il-konvenuti kienu

diga' ddikjaraw li m'ghandhomx iktar provi. Il-kawza giet differita ghas-seduta tal-1 ta' Lulju 2004.

viii. F'Mejju 2004 miet ix-xhud.

ix. Fis-seduta tal-1 ta' Lulju 2004 inghad li l-kawza kienet qeghda tithalla ghall-ahhar darba ghall-provi tal-konvenuti, u giet differita ghas-seduta tas-17 ta' Frar 2005.

x. Kien waqt is-seduta tas-17 ta' Frar 2005 li gie verbalizzat: *"Kawza tibqa' differita sabiex Dr Kevin Mompalao jirregola ruhu dwar il-kontro-ezami tax-xhieda prodotti minn l-atturi, u fi kwalunkwe kaz biex jerga' jixhed il-konvenut u jaghti spjegazzjoni dwar id-deposizzjoni moghtija minn Dr Michael Grech li tieghu kien gie rizervat il-kontro-ezami."*.

xi. Fis-seduta ta' wara, 21 ta' Ottubru 2005, id-difensur tal-konvenuti lmenta li jekk l-affidavit tal-avukat Dr Grech ser jibqa' fl-atti, ser jigi lez id-dritt ghall-smiegh xieraq kif protett mill-Kostituzzjoni u l-Konvenzjoni Ewropea ghad-Drittijiet tal-Bniedem.

xii. B'digriet tas-16 ta' Novembru 2005 il-qorti ordnat riferenza *ai termini* tal-provvedimenti fuq imsemmija. Mill-atti jirrizulta li meta l-kaz kien quddiem din il-qorti, fis-seduta tal-15 ta' Ottubru 2007 kien thalla *sine die* u dikjarat dezert fis-16 ta' Ottubru 2012. Fil-frattemp il-kawza baqghet pendenti tistenna l-ezitu tar-riferenza, u f'perjodu ta' seba' snin ma sar l-ebda progress.

Principju kardinali ta' smiegh xieraq hu l-*equality of arms*. Fil-proceduri gudizzjarji, dan ifisser per ezempju li l-partijiet jinghataw l-opportunita' li jaghmlu kontro-ezami tax-xhieda li jressaq l-avversarju (ara per ezempju decizjoni tal-Kummissjoni fil-kaz **X v Austria** (5362/72) [1972]).

Il-Qorti Ewropea ghad-Drittijiet tal-Bniedem kemm-il darba kkunsidrat l-uzu ta' xhieda li ittiehdet fi stadju qabel beda process kriminali, u ntuzat mill-prosekuzzjoni waqt il-proceduri kriminali minghajr id-difiza ma kellha l-opportunita' taghmel kontro-ezami[1]. F'dan il-kunest issir

[1] Skond l-Artikolu 6(3)(d) tal-Konvenzjoni:
"Everyone charged with a criminal offence has the following minimum rights:
.....

riferenza ghall-kazijiet **Arunas Mika vs Sweden** (31243/06) tas-27 ta' Jannar 2009 u **Ferrantelli & Santangelo v Italy** tas-7 ta' Awissu 1996. Ghalkemm dawn il-kazijiet kienu jirreferu ghall-proceduri kriminali, il-qorti ma tarax raguni ghalfejn m'ghandhomx iservu wkoll ta' gwida f'proceduri civili. Il-qorti osservat:

- Il-kwistjoni dwar ammissibilita' ta' provi hi primarjament materja li ghandha tigi regolata mil-ligi nazzjonali u bhala regola generali huma l-qrati nazzjonali li jridu jezaminaw il-provi li jkollhom quddiemhom;
- Id-dmir tal-Qorti Ewropea hu sabiex tara jekk meta tikkunsidra l-proceduri fit-totalita' taghhom, inkluz il-mod kif ingabru l-provi, il-process kienx xieraq;
- Normalment il-provi ghandhom kollha jingabru fil-presenza tal-akkuzat waqt smiegh pubbliku. Dan ma jfissirx li sabiex dikjarazzjoni ta' xhud tkun ammissibbli trid dejjem issir f'qorti. F'certu kazijiet dan jista' jkun impossibbli;
- L-uzu ta' dikjarazzjonijiet li jkunu saru qabel il-process gudizzjarju m'huwiex inkonsistenti ma' Artikolu 6§1 u 3(d) tal-Konvenzjoni, diment li d-drittijiet tad-difiza huma rispettati. Dan ifisser li bhala regola d-difiza ghandha tinghata l-opportunita' li taghmel domandi lix-xhud, jew meta jaghmel id-dikjarazzjoni jew waqt il-proceduri gudizzjarji;
- Id-drittijiet tad-difiza huma ristretti b'mod li huma inkompatibbli mal-htigijiet tal-Artikolu 6 jekk kundanna hi bbazata **<u>biss</u>**, jew b'mod deciziv, fuq deposizzjoni ta' xhieda li l-akkuzat qatt ma kellu l-opportunita' li jaghmlilhom kontro-ezami. Madankollu fil-kaz **Hummer v Germany** (26171/07) tad-19 ta' Lulju 2012, il-qorti osservat: *"The Court has emphasised in its recent case-law that, **where a hearsay statement is the sole or decisive evidence against a defendant, its admission at trial will not automatically result in a breach of Article 6§1**. At the same time the Court found that **where a conviction is based solely or decisively on the***

(d) to examine or have examined witnesses against him and to obtain the attendance and examination of witnesses on his behalf under the same conditions as witnesses against him.".

evidence of absent witnesses, it must subject the proceedings to the most searching scrutiny.*"*.

- F'kull kaz il-qorti trid tinvestiga wkoll jekk dik id-dikjarazzjoni hijiex l-unika prova kontra l-akkuzat u jekk kienx inghata l-opportunita' li jaghti l-verzjoni tal-fatti kif maghrufa lilu[2];

Fil-kaz ta' Mika, ix-xhud kienet mietet ftit granet wara li giet stuprata. Il-qorti osservat li ghal din ir-raguni: *"[…] for which reason the Swedish authorities cannot be blamed for failing to ensure her presence at the trial."*. Il-qorti kkonkludiet li ma kienx hemm ksur tal-Artikolu 6 tal-Konvenzjoni.

Meqjusa dawn il-principji, il-qorti tosserva:-

1. Il-kaz jitratta dwar affidavit li **kien diga' tressaq bhala prova**, fid-data tal-mewt tax-xhud. Affidavit li gie pprezentat fil-21 ta' Jannar 2004, u li kopja tieghu nghatat lid-difensur tal-konvenuti.
2. Ir-regola generali hi li ezami ta' xhieda ghandu jsir *viva voce* quddiem il-qorti bil-miftuh (Artikolu 577 tal-Kap. 12). Il-Kodici ta' Organizazzjoni u Procedura Civili jikkontempla l-possibilta' li jigu pprezentati affidavits.

[2] *"According to the Court's case-law, this right normally presupposes that the evidence be produced at a public hearing, in the presence of the accused, with a view to adversarial argument. This does not mean, however, that in order to be used as evidence statements of witnesses should always be made at a public hearing in court: to take into account such statements obtained at the pre-trial stage is not in itself inconsistent with Article 6 §§ 1 and 3 (d), provided the rights of the defence have been respected. As a rule, these rights entail an adequate and proper opportunity for the accused to challenge and question the witnesses against him, either when they make their statements or at a later stage of the proceedings (see Delta v. France, judgment of 19 December 1990, Series A no. 191-A, p. 16, § 36; and, more recently, Mild and Virtanen v. Finland, no. 39481/98 and 40227/98, § 42, 26 July 2005). In the event the impossibility to examine the witnesses or have them examined is due to the fact that they are missing, the authorities must make a reasonable effort to secure their presence (see Artner, p. 10, § 21 in fine; Delta, p. 16, § 37, both cited above; and Rachdad v. France, no. 71846/01, § 25, 13 November 2003). Finally, the conviction must not rest solely, or in a decisive manner, on the depositions of a witness whom the accused has had no opportunity to examine or to have examined either during the investigation or at trial (see Artner, p. 10, § 22; Delta, p. 16, § 37, both cited above; Isgrò v. Italy, judgment of 19 February 1991, Series A no. 194A, p. 13, § 35 in fine; Solakov v. the former Yugoslav Republic of Macedonia, no. 47023/99, § 57 in fine, ECHR 2001X; and Rachdad, cited above, § 23 in fine)."* (**Bonev v Bulgaria** (60018/00 tat-8 ta' Gunju 2006).

Ghalkemm mill-atti ma jirrizultax li l-kumpannija attrici talbet il-permess tal-qorti sabiex tipprezenta l-affidavits, pero' ma jirrizultax li l-konvenuti oggezzjonaw ghalihom.

3. 'Il fatt li f'Mejju 2004 miet ix-xhud, ma jaghmilx ix-xhieda tieghu inammissibbli. Sahansitra' l-Artikolu 600 tal-Kap. 12 jipprovdi li bhala prova jistghu jitressqu dikjarazzjonijiet li jkunu saru bil-miktub f'kull lok li jkun, quddiem magistrat jew persuna ohra, in *articulo mortis* jew zmien iehor, irrispettivament sarux quddiem il-partijiet, bil-gurament jew le.

4. Dan ma kienx l-uniku xhud li ressqet l-attrici sabiex tirribatti l-eccezzjoni tal-preskrizzjoni. Fl-atti hemm affidavits ta' Dr Joseph P. Bonnici u Richard Micallef li jikkonfermaw li fil-bidu tas-sajf tas-sena 1996 kienet saret laqgha li matulha l-konvenut kien irrikonoxxa d-dejn u sar qbil li jhallas wara s-sajf. Xhieda li s'issa ma gewx kontro-ezaminati.

5. Dak li gara kien barra mill-kontroll tal-attrici.

6. Jidher li ma kien hemm xejn milli jzomm lill-konvenuti li fis-seduta tat-22 ta' April 2004 jaghmlu kontro-ezami tax-xhud. Hu minnu li dakinhar suppost l-attrici kellha tressaq il-provi, pero' hu evidenti li ma kellix provi xi tressaq. F'dawk ic-cirkostanzi s-seduta setghet tigi wtilizzata sabiex isir il-kontro-ezami ta' Dr Grech li kien prezenti ghas-seduta.

7. F'kull kaz il-konvenut ghad ghandu l-possibilita' li jixhed sabiex jaghti l-verzjoni tieghu dwar dak li kien xehed l-avukat Grech fl-affidavit. Fil-verbal tas-seduta tas-17 ta' Frar 2005 jinghad li l-konvenut kellu jerga' jixhed *"[…] u jaghti spjegazzjoni dwar id-deposizzjoni moghtija minn Dr Michael Grech li tieghu kien gie rizervat il-kontro-ezami."*.

8. Hu fih innifsu prematur li wiehed ighid li l-konvenuti mhux ser ikollhom smiegh xieraq jekk l-affidavit jibqa' fil-process, meta hu maghruf li wiehed irid jezamina t-totalita' tal-proceduri.

Maghmula dawn il-konsiderazzjonijiet fid-dawl tal-gurisprudenza tal-Qorti Ewropea ghad-Drittijiet tal-Bniedem, il-qorti tikkonkludi li l-ilment tal-konvenuti hu minghajr bazi.

Ghal dawn il-motivi twiegeb ghad-domanda li saret mill-Qorti tal-Magistrati (Ghawdex) Inferjuri fis-sens li bil-fatt li l-affidavit tal-avukat Dr Michael Grech jibqa' fl-atti m'hemmx ksur tad-dritt fundamentali ghall-smiegh xieraq (Artikolu 6 tal-Konvenzjoni u Artikolu 39 tal-Kostituzzjoni). Tordna li kopja tas-sentenza titqieghed fl-atti tal-kawza u r-Registratur jiehu hsieb li l-process jintbaghat lura lill-qorti li qeghda tisma' l-kawza hekk kif ikun hemm *res judicata*.

Spejjez a karigu tal-konvenuti.

< Sentenza Finali >

--------------------------------TMIEM--------------------------------